

HABRUTA NIGHT

BKLYN: MONDAY

8•26•19 | 8 PM

@ SHAARE ZION

DEAL: TUESDAY

8•27•19 | 8 PM

@ DEAL SHUL

**Tonight's learning is dedicated
L'Refuah Shelema Refael David Ben Claudie**

Reproduced by Habruta Night Booklet with permission of the
copyright holders, ArtScroll / Mesorah Publications, Ltd.

Design: mdkgraphicdesign@gmail.com

“
Week 28

Topic:

עניי המהפך בחררה PART 2
DATING
”

QUICK RECAP FROM LAST WEEK:

According to *Tosafot*, the restriction on unfair competition applies only where the item can be purchased elsewhere, even if this entails “making an effort”.

Rashi argues and maintains, that even with regard to a gift and to acquiring ownerless property [which cannot be gained elsewhere], one is called a *rasha*, because another person is trying to acquire it, and it is considered as though the second person is taking it from the first.

PART II.

The concept of *ani ha'mehapech be'chararah*, goes beyond the ordinary concept of property and applies to all forms of competition.

In this section, we will see how the idea is applied to the realm of shidduchim – dating for marriage. Observant Jews meet prospective spouses through arranged dates, in which they meet someone to determine if they have found their soul mate. The question of *ani ha'mehapech be'chararah* is, whether it is permitted to date someone, who is currently dating someone else.

Consider the following case:

Several people, independently had approached David over the past few months, suggesting that he date Rachel. They all praised her and described her as having the attributes he has been searching for in a wife. David decided to go for it, but then heard back that Rachel is presently dating someone else. In fact, he heard that the relationship has been moving forward nicely over the past couple of weeks.

A few days later, David received an email inviting him to the Mosteins, coincidentally cousins of Rachel, for Shabbat. They would like the couple to meet informally during Friday night dinner, and perhaps take a walk after dessert. David is in a quandary. He would like to meet Rachel, but is it appropriate under the circumstances, knowing she is dating someone else?

What should David do:

Wait with meeting Rachel, until she stops seeing the other fellow?

Go ahead and meet Rachel anyway?

האומר לחבירו צא וקדש לי אשה פלונית והלך וקדשה לעצמו מקודשת לשני וכן^א האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום מקודשת לשני בת ישראל לכהן תאכל בתרומה^ב מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום מקודשת ואינה מקודשת בת ישראל לכהן או בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה: גמ'^ג האומר לחבירו צא וקדש^ד תנא^ה מזה שעשה עשוי אלא שנהג בו מנהג רמאות ונתא דידן הלך נמי דקתני הלך ברמאות מאי שנא הכא דקתני האומר לחבירו ומאי

האומר פרק שלישי קידושין גמ.

לקדושי איתתא לבריה. ומיירי דלרנאי ארצי קמיה ושתיק דלשויה שליח אמר לעיל (דף מה:) דלא חליף איניש דמשוי אציו שליח אצל הכא דלרנאי ארצי ושתיק איכא^א למימר דסמיך עליו: עני המהפך בחררה ובא אחר ונמלא בו. פי' צקונטרס דמיירי צחררה של הפקר וקשה מהא דמתן בשנים אוחזין (ג"מ דף י.) ראה את המנצחה ונפל לו עליה או שפירש טלימו עליה וצא אחר ונטלה הרי היא שלו וכן הא דקאמר התם (סג) מי שליקט מקצת הפאה^ב ופירש טלימו עליה מעצירים אותו הימנה ואמאי עני מהפך צחררה הוא ואומר ר"ת דאיסור דמהפך דנקט הכא לא שייך אלא דוקא כשרוצה העני להרויח צשכירות או כשרוצה לקנות דצר אחד ומצירו מקדים וקונה והוי דומיא דרב גידל ומש"ה קאמר דנקרא רשע כי למה מחזר על זאת שטרם צה מצירו ילך וישתכר צנקוס אחר אצל אס הימנה הסחרה דהפקר ליכא איסור שאס לא זכה צזאת לא ימלא אחרת ומייהו קשה מנהיג דפרק לא יחפור (ג"מ דף נה:) דקאמר התם מרסיקין מן הדג כמלא רימא הדג אע"פ שהוא של הפקר ונראה דהתם היינו טעמא מפני שהוא יורד לאומנתו כי הויא דקאמר התם (סג) האי צר מצואה דאוקי ריחיא ואמא צר מצואה ואוקי צהדיה מצי לעכוז עליה דקאמר ליה דקא פסקת לחימאי ועוד

צפ' האיש מקדש: דקתני האומר לשלוחו. לא וקדש לי אשה פלונית צנקוס פלוני והלך וקדשה צנקוס אחר אינה מקודשת מאי שנא התם דנקט לשון שליחות ששלמו לשם כך והכא נקט מצרו שלא שלמו לשם כך אלא אס יודמן לו צנקוס פלוני דרך אצלה: דסבר. האי משלח לא טרח האי שליח לצקשה לי צנקוס אחר ולא סמכה דעמיה לשווייה שליח אלא צזאמו צנקוס: מראה מקום הוא זו. אס תמנאלנה סס קדשנה לי סס ואיני מטריחך למקוס אחר ומייהו אס עזד עזד: לא יהבוה ניהליה. לא רצו לימנה לצורך צנו: ומקשינן איבעי ליה לאודועיה. להוליא עצמו מן מנהג רמאות: באגא דאלימי צקעה של צעלי זרוע הימנה ולא יניחו לכל אדם לקנות קרקע אצלה: מהפך בהויא ארעא. מחזר עליה לקנותה: קבליה. קבל עליה סיפר דצרי צעקמו לר' זירא: ארגא. כשדורשין צהלכות הרגל היו מקבלין פני הרב: עני המהפך בחררה. מחזר אחריה לצכות צה מן ההפקר או שיתננה לו צעל הצית: נקרא רשע. שורד לחיי מצירו: לא הוה ידענא. שרצ גידל מתעסק צה: דארעא קמייתא. זו היא לי ראשונה שלקחתי מעולם: ולא מסמנא מילתא. אינו סימן טוב סימכור אדם מקחו הראשון: ארעא דרבנן. הפקר לתלמידים: ואע"פ שנתאכזי המעות. צתוך לי יוס דכי צעו קידושין למחל ליתנייהו

ומאי שנא התם^א דקתני האומר לשלוחו הכא רבותא קמ"ל והתם רבותא קמ"ל הכא רבותא קמ"ל דאי תנא שלוחו הוה אמינא שלוחו הוא דהוי רמאי דסמכה דעתיה סבר עבר לי שליחותי אבל חבירו דלא סמכה דעתיה אימא לא ליהוי רמאי התם רבותא קמ"ל דאי תנא האומר לחבירו הוה אמינא חבירו הוא דכי קדשה במקום אחר אינה מקודשת דסבר לא טרח אבל שלוחו דטרח אימא^ב מראה מקום הוא לו קמ"ל רבין^ג חסידא אזיל לקדושי ליה איתתא לבריה קידשה לנפשיה והתניא מה שעשה עשוי אלא שנהג בו מנהג רמאות לא יהבוה ניהליה איבעי ליה לאודועי סבר אדהכי והכי אתא איניש אחרינא מקדש לה רבה בר בר חנה יהיב ליה זוזי לרב אמר^ד זבנה ניהלי להאי ארעא אזל זבנה לנפשיה והתניא^ה מה שעשה עשוי אלא שנהג בו מנהג רמאות יבאגא דאלימי הוה (ו) ליה לרב נהגי ביה כבוד לרבה בר בר חנה לא נהגי ביה כבוד איבעי ליה לאודועי סבר אדהכי והכי אתא איניש אחרינא זבין לה בגידל הוה מהפך בהויא

Misfnah The Mishnah discusses several cases involving two men who seek to betroth the same woman:

האומר לחבירו — If one says to his fellow: **צא וקדש לי אשה פלונית** — “Go and betroth so-and-so to me,” **והלהך וקדשה לעצמו** — and [the one] sent to carry out the betrothal went and betrothed her to himself, **מקודשת לשני** — she is betrothed to this second person.^[1]

והרי את מקודשת לי לאחר שלשים — וכן האומר לאשה **ובא אחר וקידשה בתוך** ^[2] “Behold, you are betrothed to me after thirty days,” **שלושים יום** — and another man came and betrothed her within these thirty days, **מקודשת לשני** — she is betrothed to the second man.^[3] **בת ישראל לכהן** — If, in the case just described, the daughter of a Yisrael became betrothed to a man who is a Kohen [i.e. if the second man was a Kohen], **תאכל בתרומה** — [the woman] may eat *terumah*.^[4]

אם אדם אמר לאשה: **הי את מקודשת לי ואתה מקודשת לי** — If one said to a woman: “Become betrothed to me from now and after thirty days,” **ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום** ^[5] — and another person came and betrothed her within these thirty days, **מקודשת ואינה מקודשת** — she is betrothed, and yet she is not betrothed, to both of them.^[6] **בת ישראל לכהן** — Therefore, if this was a case of the daughter of a Yisrael becoming betrothed to a Kohen, **או בת כהן לישראל** — or the daughter of a Kohen becoming betrothed to a Yisrael, **לא תאכל בתרומה** — [the woman] may not eat of *terumah*.^[7]

Gemara The Gemara cites the Mishnah’s first law, and a Baraisa that elaborates upon it:

האומר לחבירו **צא וקדש** — Our Mishnah states: **IF ONE SAYS TO HIS FELLOW: “GO AND BETROTH so-and-so to me”** [and the one sent to carry out the betrothal instead went and betrothed her to himself. . .]. **תנא** — Concerning this, **it was taught in a Baraisa: מה שעשה** **מא אלא שנהג בו מנהג רמאות** — BUT HE DEALT WITH [THE SENDER] DECEITFULLY, and his conduct is to be condemned.^[8]

The Gemara comments:

ותנא דידן — And as for our Tanna [the author of our Mishnah], he too subscribes to this view, **הלהך נמי דקתני להך ברמאות** — for the word “*halach*,” went, that [our Tanna] also teaches,^[9] implies that [the agent] “went deceitfully.” We see, then, that our Tanna too, views the agent’s conduct as reproachful.

קידושין נט.

The Gemara relates an incident that seems to involve the kind of deceptive conduct mentioned above:

רבין חסידא אָויל לקדושי ליה איתתא לבריה — **Ravin Chasida traveled to a certain place to betroth a woman for his son.** קידשה לנפשיה — **When he arrived there, however, he betrothed [the woman] to himself.**

The Gemara asks:

מה שעשה עשוי — **But concerning this sort of conduct, we learned in the Baraisa: WHAT [THE AGENT] DID IS DONE, אלא שנהג בו מנהג רמאות, BUT HE DEALT WITH [THE SENDER] DECEITFULLY!** How, then, can we understand this great sage acting in such a reprehensible manner?

The Gemara answers:

לא יהבוה ניהליה — **When Ravin approached the family of the woman, they did not consent to his request that they give her to [his son].** It was therefore not inappropriate for Ravin to betroth her to himself.

The Gemara, however, protests:

איבעי ליה לאודועי — **Still, [Ravin] should have informed [his son] of the family's reluctance before betrothing the woman himself! Why did he not at least do this?**^[9]

The Gemara responds:

סבר אדהכי והכי אתא איניש אחריןא מקדש לה — **[Ravin] thought that in the meantime, another man might come and betroth her,** and therefore, he hurried to complete the betrothal as quickly as possible.

A second incident pertaining to this theme:

אמר, רבא בר בר חנה יהיב ליה זוזי לרב — **Rabbah bar bar Chanah gave some coins to Rav, and said to him: "Buy for me this certain piece of land."** אול — **Instead, however, [Rav] went and bought the land for himself.**^[10]

The Gemara asks:

מה שעשה עשוי — **But concerning this sort of conduct, we learned in the Baraisa: WHAT [THE AGENT] DID IS DONE, אלא שנהג בו מנהג רמאות, BUT HE DEALT WITH [THE SENDER] DECEITFULLY!** How, then, can we understand how Rav acted in such a reprehensible manner?

The Gemara replies:

באגא דאלימי הנה ליה — **The land that Rabbah bar bar Chanah sought to buy was situated in a plain dominated by powerful men.** לרב נהגי ביה כבוד — **[These men] treated Rav with**

deference, לרבא בר בר חנה לא נהגי ביה כבוד — **but they did not treat Rabbah bar bar Chanah with deference,** and would not have allowed the latter Sage to purchase land next to them. Thus, since Rabbah bar bar Chanah was prevented from buying the land in any case, it was not inappropriate that Rav bought it for himself.

The Gemara, however, protests:

איבעי ליה לאודועי — **Still, [Rav] should have informed [Rabbah bar bar Chanah] of the situation before buying the land for himself! Why did he not do this?**

The Gemara answers:

סבר אדהכי והכי אתא איניש אחריןא זבין לה — **[Rav] thought that in the meantime, another man might come and buy [the land];** therefore, he hurried to complete his purchase as quickly as possible.

תוספות

Tosafot asks on the case of the *Mishna*, what is the "chiddush", of course she should be married to the guy who married her, which is the messenger?

Tosafot answers; the *Mishna* is going on a case which the messenger told her at the time of marriage that he was sent on a mission and then he said "you are betrothed to me". Now, it's not clear who me, is intended for; it could be that he is saying it on behalf of the sender; the "chiddush" is that it's going on the messenger.

האומר. והלך וקידשה לעצמו מקודשת. וא"ת מה חידוש יש כאן פשיטא ויש לומר דמיירי כגון דאמר השליח לאשה בשעת קדושין פלוני שלחני לקדשך לו וצמך כך אמר לה הרי את מקודשת לי והיא ידעה דקידשה לנפשיה דאל"כ לא היתה מקודשת לו ואשמועינן חידוש דמהו דתימא הא דקאמר לי לצורך משלחו קאמר קמ"ל דלא:

מרו

אהע"ז סימן לה-ט

פ. העושה שליח לקדש לו אשה פלונית והלך שליח וקדשה לעצמו הרי זה מנהג רמאות ומה שעשה עשוי וי"א אם לא קדשה במעות המשלח אפילו אמר לה תחלה פלוני שלחני לקדשך לו: ונשעת קדושין אומר לה הרי את מקודשת לי הרי זו מקודשת לשליח (טו) ודוקא שהאשה שמעה והבינה יפה קודם קבלת הקדושין שאמר הרי את מקודשת לי דאם לא כן אדעתא דמה שאמר לה בתחלה לקדשה לפלוני קבלה הקידושין אבל אם טעה השליח ואמר מקודשת לי וי"א אין כאן בית מיוחד דהקדש בטעות לא הוי הקדש ונחמן הסליח לומר לטעה ויש מי שמחמיר להצריכה גמ:

רמב"ם

If someone appoints an envoy to betroth a wife on his behalf, and the envoy goes ahead and becomes engaged to the woman himself, she is betrothed to the envoy. Yet, it is forbidden to do so and whoever does so, or a similar action in the realm of commerce, is termed a **rasha**.

הלכות אישות פ"ט הי"ז

העושה שליח לקדש לו אשה, והלך וקידשה לעצמו, הרי זו מקודשת לשליח, ואסור לעשות כן. וכל העושה דבר זה וכיוצא בו בשאר דברי מקח וממכר נקרא רשע.

The gemara calls him a ramai by marriage and a rasha by purchasing land. The Rambam calls him a rasha by both.

In ruling this *halachah*, the Rambam draws a parallel between dating and making a purchase.

It might follow, that just as it is forbidden to compete unfairly for a purchase, it is likewise forbidden to compete unfairly for a date.

מרן

המחזיר אחר דבר לקנותו או לשכרו, בין קרקע בין מטלטלים, ובא אחר וקנאו, נקרא רשע. והוא הדין לרוצה להשכיר עצמו אצל אחר.

ויש אומרים שאם בא לזכות בהפקר או לקבל מתנה מאחר, ובא אחר וקדמו, אינו נקרא רשע, כיון שאינו דבר המצוי לו במקום אחר. ויש אומרים דלא שניא.

We have a כלל: Whenever Shulhan Aruch quotes two opinions and one is a "יש אומרים" and the other is not, we follow the **סתם** and not the "יש אומרים". This rule is called: הלכה **יש, הלכה** בסתם.

So, who's the **סתם** Rashi; even if he can't go elsewhere, he is still considered a rasha.

That means that the bottom line is: if Shimon is affecting Reuven's life, whether Shimon is involved with buying an item or procuring an ownerless item, it is forbidden for Reuven to get involved.

The principle of unfair competition doesn't apply to dating.

ערוך השולחן

The Tur and the Shulchan Aruch do not write that he is called a rasha¹, because they maintain that for gifts and finds he is not called a rasha, and marriage is no worse than this.

Rambam, however, maintains, that he is called a *rasha* for all matters of unfair competition. But if he did not appoint him as an envoy, but only told him that when you go there [for your own reasons], betroth a certain woman on my behalf, and he went and betrothed her for himself, this remains deception, because he relied on him. Yet it seems to me that in this case, even the Rambam will concede that he is not termed a *rasha*; only a *ramai*.

Aruch Hashulchan further postulates, that the Rambam's ruling that the prohibition of unfair competing applies even to dating, is limited to a case where a person was sent as an envoy, to wed a woman for somebody else. An envoy is *sent* on trust, and betraying that trust is an act of wickedness. However, when the person is not sent as an envoy, he is not called wicked for getting in ahead of somebody else.

אהע"ז סי, לה-כט

והטור והרמב"ם לא כתבו דנקרא רשע דאזלו לשיטתייהו בחושן משפט סימן רלז דמתנה ומציאה לא נקרא רשע עיין שם והרמב"ם סבירה ליה דבכל ענין מקרי רשע....

אם לא עשאו שליח אלא אמר לו כשתלך לשם קדש לי אשה פלונית והלך וקדשה לעצמו סוף סוף הרי זה מנהג רמאות כיון שזה סמך עליו והוא רמה אותו...ויראה לי דבכי האי גווני גם לדעת הרמב"ם לא נקרא רשע אלא רמאי

1 Its not clear how he says that Shulchan Aruch holds he is not a rasha, when the Shulchan Aruch clearly states that he is a rasha. He must be referring to the Rama who follows Tosafot's opinion.

ים של שלמה

Marriage is different, and even *Rashi* concedes that the second person is not a *rasha*. Even according to *Rashi*, who explains that the restriction of *ani ha'mehapech* is, even when the bread is ownerless. We can distinguish and say, that concerning betrothal there is no restriction, because of the mitzvah of [getting married for the purpose of] reproduction.

קידושין פ"ג ה"א

ואפילו לרש"י שפרש חררה של הפקר אפילו הכי נוכל לחלק דקידושין שרי משום פריה ורביה

DATING

משפטיך ליעקב

Question: Rueven, wanted a certain girl; he was told that the family was looking into someone else at the current moment. If he would mention his name, they would prefer him over the other; is he allowed to suggest himself or, is that like someone having something and you taking it away from him.

Answer: The only time there is an issue with going after something that someone is eyeing is, if it's a common item that he can find elsewhere. However, finding a rabbi, a spouse, no two people are the same; for that reason you may put your name in. But all agree, that there has to be a point in time where we say, back off she is designated to this guy.

3. עני המהפך בחררה בשידוכין

הציעו שידוך לבנו של ראובן. ראובן חפץ בשידוך, כאשר מדובר בהצעה חשובה. נודע לראובן כי משפחת המשודכת מבררים כעת באופן רציני על בנו של שמעון. ברור לראובן שאם השדכן יציע את בנו למשפחת המשודכת, יעדיפו אותו ע"פ בנו של שמעון. האם מותר לשדכן להציע את בנו למשודכת, כאשר הם מבררים על בנו של שמעון, אם אין כאן דין של עני המהפך בחררה?

תשובה: אין בכך דין של עני המהפך בחררה. דהנה התוס' בקידושין נט"א (ס"ה ע"ג), כתב וז"ל:

"ומכאן נראה למהר"ר יצחק שאסור למלמד להשכיר עצמו לבעל הבית שיש לו מלמד אחר בביתו, כל זמן שהמלמד בכיתו ... אבל אם שוכר בעה"ב מלמד אחד, יכול בעה"ב אחר לשכור אותו מלמד עצמו, ואינו יכול לומר לו הבעה"ב לך ושכור מלמד אחר, דנימא ליה אין רצוני אלא לזה, שהרי כמדומה לי שזה ילמוד בני יפה ממלמד אחר."

וכן פסק המחבר בשו"ע חו"מ רל"ז, ובסמ"ע שם ס"ק ח הסביר דאינו דומה לשכירות בתים או כלים, דבבתים או כלים כולם שוים, משא"כ בהסברת הלימוד ועיונו, אין מלמד דין שוין, והו"ל כדבר שאינו מצוי. ודין זו דומה למציאה, דהוי ג"כ דבר שאינו מצוי, שנחלקו בו רש"י ותוס' (כמוכא בתוס' הנ"ל). ועיין בנתיבות ס"ק ב, בדלעת רש"י האוסר במציאה, גם בזה אסור. ולפ"ז מוכח דגם דעת המתבר כדעת התוס'. וכן דעת הרמ"א (חו"מ רל"ז, א), לפטוק כדעת התוס'.

לפ"ז נראה דהוא הדין בשידוכין, שאין הכל שוים, דליכא בזה דין המהפך בחררה. אלא דאם אין בזה איסור של עני המהפך, א"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו תחת משודכת, דגם לאחר השידוכין, יבוא אחר ויגרסו לביטול השידוך כדי שתנשא לו, וזה ודאי אסור. ונהסתפקתי אם לגרום לביטול השידוך כדי שתנשא לו, הוי בכלל איסור של לא תחמוד ולא תתאוה, דאף דבקרא מיירי דוקא באשת רעך, מ"מ אפשר דהוי בכלל "וכל אשר לרעך", וצ"ע, דלאו זה הינו דוקא כשהיה בו קנין גמור ולא סגי בנתינת דמים, עיין ברמב"ם ה' גזילה א, ט, ובחינוך מצוה לח, וע"ע שם במנחת חינוך, וצ"ע.

However, *Rav Moshe Feinstein* rules, that the general principles of *ani ha'mehapech be'chararah* does apply to matters of dating, and that if the two sides have already agreed to become engaged, the concept of unfair competition will apply.

אגרות משה

If they have already decided to complete the shidduch, yet have not yet gone through the formal procedures with which the shidduch is completed. The halachah will depend on the law of ownerless property and gifts; it is proper for a God-fearing person to heed the last opinion, which is the opinion of *Rashi*.

If the acquisition or the writing of the tena'im [a formal declaration of betrothal] was made, it is forbidden for the sides to retract [without legitimate cause], and it is certainly forbidden for others to court her.

Ani ha'mehapech be'chararah will apply only if a shidduch is virtually closed, meaning that the prospective couple has already met a number of times, and it seems nearly certain that the shidduch will reach completion. If, however, a prospective shidduch has not yet reached its final stages, it is not prohibited for someone else to meet the young woman or man on a date.

בדבר שאלתו באחד שמשדך לאיוז נערה אם מותר לאחר לנכות להשתדך לאותה נערה שגם הוא רוצה בה אם יש בזה דין עני המהפך בחררה או לא. אבאר הנכון לע"ד בזה.

הנהגה כל זמן שלא החליטו ביניהם שנגמר השידוך שהיא או היא מסתפקים עדין בעצם הדבר אם הוא טוב לפניהם או אף רק באיזה תנאים בעניני ממון כאלו שאפשר שלא יבא לידי גמר, ברור שליכא דין מהפך בחררה. דאף בעניני מקח וממכר פסק הרמ"א בחו"מ סי' רל"ז סעי' א' דדין מהפך בחררה הוא כשכבר פסקו הדמים שביניהן ואין מחוסרין אלא הקנין אבל אם מחוסרין עדין הפסיקה שהמוכר רוצה בכך והקונה רוצה יותר בזול מותר לאחר לקנותו בין אם המוכר עכו"ם בין אם המוכר ישראל ופי' הסמ"ע בסק"ז לא מבעיא אם המוכר ישראל שתקנת המוכר ישראל היא בכך דאל"כ יפסיד המוכר דמיד שבא ישראל אחד לקנותו ויפסוק עליו פחות משויה יצטרך המוכר ליתן לו כיון דאין אחר רשאי לקנותו אלא אפילו המוכר עכו"ם עיי"ש. ולכן ברור שבמוכר ישראל כ"ע לא פליגי דאיך אפשר להחשיב זה לדבר אסור ולהפסיד למוכר. ולא עדיף דין זה מדינא דבר מצרא שהוא תקנה אף להוציא בדיינים שלא תקנו כשיש מזה איזה פסידא אפילו מועטת למוכר כדאיתא בש"ע חו"מ סי' קע"ה סעי' כ"ג. וכ"ש דין מהפך בחררה שהוא רק לאיסור שליכא כשיהיה מזה פסידא להמוכר ולכן אף אם יחלקו על הרמ"א במוכר עכו"ם לא יחלקו במוכר ישראל. וא"כ כ"ש בשידוכין שכל זמן שלא החליטו לגמור הענין משני הצדדין אין בזה דין מהפך בחררה לכ"ע שאין לך הפסד גדול מזה שתהיה הנערה מוכרחת להנשא רק להראשון שנשתדך לה משום שנאסור לכל העולם לישאנה. ולכן ברור שמוותר לכ"ע ול"מ לשיטת הרמ"א שאף בלא טעם הפסד להנערה ליכא דין מהפך בחררה בלא הושוו ביניהן.

אבל אם כבר החליטו לגמור השידוך אך שעדין לא נעשה הקנין שנוהגין לעשות בגמר שידוכין וכדומה, תלוי זה בדין הפקר ומתנה שלי"א הראשון שהוא שיטת תוס' והרא"ש ליכא בשידוכין איסור מהפך בחררה, דיש קפידא גדולה לאדם כשרוצה בזה יותר מבאחרות עיין בתוס' יבמות דף מ"ג שכתבו ושמא אפילו לא היתה משודכת היה מתיר מאחר שחפץ בה יותר מבאחרת ואף שהתם מסתפקי התוס' הוא לענין להתיר נישואין תוך שלשים אולי צריך לזה צורך יותר גדול אבל ודאי בזה שהוא קפידא גדולה לאדם לא מסתפקי. ולכן הוא כהפקר ומתנה שליכא לדידהו דין מהפך בחררה. והרמ"א מסיק שסברא זו עיקר. ולי"א השני שהוא שיטת רש"י יש בזה תאסור דמהפך בחררה.

Returning to the case at hand, we can thus say that if *Rachel* has not reached the final stages of her present shidduch, it will be permitted for David to meet her at the *Mosteins*. If, however, *Rachel's* present shidduch has reached its closing stages, and is only waiting for a formal declaration of engagement; *David* should not meet her until the present shidduch is resolved.

SUMMARY OF PART II

The concept of unfair competition applies beyond the world of commerce, and can be implemented in all instances of competition.

One such field is dating: a person should not “snatch” a date from somebody else. A date is of course something unique, and no two human beings are the same, parallel to an ownerless item that cannot be obtained elsewhere. Nonetheless, one should still be stringent in the matter. Yet, as with regular commerce, the restriction only applies where the parties are nearly ready to become engaged.

The full restriction of *ani ha'mehapech be'chararah* does not apply to dating, because each date is a unique individual, and one can't assume that a similar person will be found elsewhere. Nonetheless, one should act stringent and refrain from “snatching a date” from somebody else, which is considered improper conduct.

After somebody closes a shidduch, it is certainly forbidden to approach one of the parties with another proposal; because it is forbidden on their part to break the shidduch without legitimate cause.

It is likewise forbidden to act deceptively in the realm of dating, just as in the realm of commerce.

אגרות אבן העזר משה רלב"ג

דף כ"ג דרק בתרי ותרי שהוא ספקא דדינא תצא משמע דבספק אחר לא תצא. ועוד הא עיקר הקידושין לפי דבריה לא היו כלום כיון שהטבעת לקח על רגע אחת מבתולה אחרת ואחר שקדשה לקחה בחזרה. ולומר שאנן סהדי שידעה הבתולה שהשאיילה הטבעת שצריך ליתן במתנה כדי שיוכל לקדשה וגמרה לשם מתנה עיין ברא"ש פ"א דקידושין סי' י"ב, ליכא משני טעמים חדא שבזמננו רובא דרובא אין יודעים ועוד הא לפי דבריה היה זה לשחוק בעלמא וא"כ אף האשה המשאלת אפשר ידעה שרק לשחוק היה זה ולכן אף אם היו שם עדים שחשבו שהוא לקידושין והיה זה שהם חשבו בלבם לשחוק רק דברים שבלב מ"מ הא נמצא שלא היתה הטבעת שלו כיון שליכא אנן סהדי שגם המשאלת חשבה שהוא לקידושין שנימא שגמרה ליתן במתנה. ולומר שהיה התשמיש שוה פרוטה וכיון שידעה המתקדשת שהטבעת היא שאולה היו הקידושין רק בהנאת התשמיש נמי ליכא למימר דהא היתה השאלה רק על רגע אחד שלא שוה זה כלום דלא נתקשטה בו כלל. וגם בעובדא כזו שאחד רוצה לקדש בתולה שלא מדעת אביה ואמה ובצנעא ושלא כמנהג שודאי אין לשום אדם לסייעם בזה פשוט שליכא אנן סהדי שגמר המשאל ליתן במתנה כדי שתהיה מקודשת כיון שהוא שלא כהראוי לעשות ויש לתלות אדרבה שאף שידעה לא רצתה ליתן במתנה כדי שלא יהיו קידושין ואף אם נסתפק כיון שליכא א"ס לא נשנה מעצמנו משאלה למתנה וא"כ אף לדבריה לא היו קידושין. ולכן ברור למעשה שאין לחוש לדבריה כלל.

לדידו.

משה פיינשטיין

סימן צא

בענין איסור מהפך בחררה בשידוכים

כ"ה מג"א תשט"ו.

מע"כ ידידי הנכבד הרה"ג ר' משה זאב אספס ליט"א.

בדבר שאלתו באחד שמשתדך לאיוו נערה אם מותר לאחר לנכות להשתדך לאותה נערה שגם הוא רוצה בה אם יש בזה דין עני המהפך בחררה או לא. אבאר הנכון לע"ד בזה.

הנהגה כל זמן שלא החליטו ביניהם שנגמר השידוך שהוא או היא מסתפקים עדין בעצם הדבר אם הוא

טוב לפניהם או אף רק באיוו תנאים בעניני ממון כאלו שאפשר שלא יבא לידי גמר, ברור שליכא דין מהפך בחררה. דאף בעניני מקח וממכר פסק הרמ"א בחר"מ סי' רל"ז סעי' א' דדין מהפך בחררה הוא כשכבר פסקו הדמים שביניהן ואין מחוסרין אלא הקנין אבל אם מחוסרין עדין הפסיקה שהמוכר רוצה בכך והקונה רוצה יותר בזול מותר לאחר לקנותו בין אם המוכר עכ"ם בין אם המוכר ישראל ופי' הסמ"ע בסק"ז לא מבעיא אם המוכר ישראל שתקנת המוכר ישראל היא בכך דא"כ יפסיד המוכר דמיד שבא ישראל אחד לקנותו ויפסוק עליו פחות משויה יצטרך המוכר ליתן לו כיון דאין אחר רשאי לקנותו אלא אפילו המוכר עכ"ם עיי"ש. ולכן ברור שבמוכר ישראל כו"ע לא פליגי דאיך אפשר להחשיב זה לדבר אסור ולהפסיד למוכר. ולא עדיף דין זה מדינא דבר מצרא שהוא תקנה אף להוציא בדיינים שלא תקנו כשיש מזה איזה פסידא אפילו מועטת למוכר כדאיתא בש"ע חו"מ סי' קע"ה סעי' כ"ג. וכ"ש דין מהפך בחררה שהוא רק לאיסור שליכא כשיהיה מזה פסידא להמוכר ולכן אף אם יחלקו על הרמ"א במוכר עכ"ם לא יחלקו במוכר ישראל. וא"כ כ"ש בשידוכין שכל זמן שלא החליטו לגמור הענין משני הצדדין אין בזה דין מהפך בחררה לכ"ע שאין לך הפסד גדול מזה שתהיה הנערה מוכרחת להנשא רק להראשון שנשתדך לה משום שנאסור לכל העולם לישאנה. ולכן ברור שמתור לכ"ע ול"מ לשיטת הרמ"א שאף בלא טעם הפסד להנערה ליכא דין מהפך בחררה בלא הושוו ביניהן.

אבל אם כבר החליטו לגמור השידוך אך שעדין לא נעשה הקנין שנוהגין לעשות בגמר שידוכין וכדומה, תלוי זה בדין הפקר ומתנה שלי"א הראשון שהוא שיטת תוס' והרא"ש ליכא בשידוכין איסור מהפך בחררה, דיש קפידא גדולה לאדם כשרוצה בוו יותר מבאחרות עיין בתוס' יבמות דף מ"ג שכתבו ושמא אפילו לא היתה משודכת היה מתיר מאחר שחפץ בה יותר מבאחרת ואף שהתם מסתפקי התוס' הוא לענין להתיר נישואין תוך שלשים אולי צריך לזה צורך יותר גדול אבל ודאי בזה שהוא קפידא גדולה לאדם לא מסתפקי. ולכן הוא כהפקר ומתנה שליכא לדידהו דין מהפך בחררה. והרמ"א מסיק שסברא זו עיקר. ולי"א השני שהוא שיטת רש"י יש בזה האיסור דמהפך בחררה.

אבל כשנעשה הקנין שנוהגין אף שהקנין לישא וא"ו לא מועיל דהו"ל קנין דברים כדאיתא בסמ"ע סי' רמ"ג ס"ק י"ב וא"כ להסוברים דבהפקר ומתנה ליכא דין מהפך בחררה, גם אחר הקנין אין להיות

ובשני טעמים אלו נראה שפליגי הרד"ך שפסק הרמ"א כמותו שגם במכר אם בכאן הוא בזול שלא מצוי במקום אחר ליכא איסור מהפך בחררה והרמב"ן שהביא הש"ך סק"ג סובר דבמכר אף בזול שלא יכול להקנותו במקום אחר נמי אסור. שהרד"ך סובר כטעם א' שלכן כיון שלא מצוי במקום זה במקום אחר הפסד האחרים עדיף. והרמב"ן סובר כטעם ב' שלכן במכר כיון שלכל לוקח היה מוכר במקום זה ולא היה חסר רק ההיפוך והטרחה של הלוקח נחשב כקנה לענין האיסור, ורק במתנה והפקר ליכא דין דמהפך בחררה להרמב"ן.

עכ"פ לשני טעמים אלו כיון שמשודכת יש כבר עליה איסור החרם מלהתחרט מזה ולהנשא לאחר נמצא שליכא בה כבר זכות לאחרים להשתדך לה וליכא טעם א'. והיא כבר כקנויה לו לענין איסור זה וליכא טעם ב' וממילא אסור לאחרים להשתדך לה גם מצד איסור מהפך בחררה כיון שליכא הטעמים דמסלקים איסור מהפך בחררה כבהפקר ובמתנה.

והנה הרמב"ם פסק בפ"ט מאישות הי"ז באמר לשלוחו צא וקדש לי אשה פלונית והלך וקדשה לעצמו שהוא רשע והמחבר בש"ע אה"ע סי' ל"ה סעי' ט' כתב רק לשון הגמ' שהוא מנהג רמאות והבי"ש בסק"כ כתב שהרמב"ם כתב שנקרא רשע. משמע שנקרא רשע הוא חמור ממנהג רמאות לבד וסובר הבי"ש שפליגי הרמב"ם והש"ע בזה ועיין בסמ"ע סי' רל"ז שפי' שנקרא רשע הוא שמכריוזין עליו בביהכ"נ שעשה מעשה רשע כזה. וזה משמע מהבי"ש שליכא במעשה רמאות, דקריאת רשע אף שלא בבית הכנסת הא מצוינו שהוא גנאי גדול דבידושינ דף כ"ח תניא הקורא לחברו רשע יורד עמו לחייו ולא מצוינו זה בקורא לחברו שעושה מעשה רמאות שיוורד עמו לחייו והוא משום שקריאת רשע הוא על חטא היותר חמור. וא"כ קשה מנליה להרמב"ם זה שנקרא רשע הא בגמ' לא הוזכר שנקרא רשע אלא שנהג בו מנהג רמאות שהוא קיל מנקרא רשע וא"כ אפשר שדוקא נקט ומנליה שנקרא גם רשע.

ולמה שבארתי ניחא דאף שבעצם לא היה כאן איסור מהפך בחררה משום תרי טעמי חדא דהא לא איירי שהיה הסכם מהאשה שרוצה להתקדש להמשלח דאיירי אף בלא ידעה האשה כלל מזה. כדחזינן מעובדא דרבין חסידא דמסיק שלא יהוה לבריה המשלח ופשוט שגם המקשה ידע דהאשה לא ידעה כלל עד שבא רבין חסידא שבריה רוצה לקדשה ולא היה שייך איסור מהפך בחררה כיון שלא נגמר

דין זה. מ"מ אסור מצד החרם שיש בבטול שידוכים ואינו מצד שהקנין מהני לזה אלא משום דכיון דנהגו לעשות קנין לא הוי גמר הדבר ממש כ"ז שלא עשו קנין ואם נהגו דוקא בכתיבת תנאים לא הוי הגמר אלא בכתיבת התנאים דהוי כהתנו ע"מ שיכתבו השטרות שכתב הרמ"א שם. ולכן אם החליטו לגמור השידוכין ולא יעשו שום דבר לא קנין ולא כתיבת תנאים כמו שנוהגין הרבה בכאן על זה לבדו יש כבר החרם (ומה שנוהגין הרבה לכתוב תנאים כשנתאספו הקרואים להחופה אינו כלום לענין גמר השידוכים כדחזינן שכבר הכינו כל דבר להחופה והוציאו הרבה ממון וא"כ החשיבו כגמור מכבר והוא מהחלטתם לבד) וא"כ אסור לאחרים להשתדך לה ולגרום שתעבור על החרם. ונמצא שבמדינתנו כאן כשלא התנו בעת שהחליטו לגמור הענין לעשות כלום שברוב הפעמים הם כבר בשם חתן וכלה תיכף אחרי החלטתם אף שליכא האיסור מצד מהפך בחררה לסברא הראשונה יש האיסור מצד החרם. אך כשעדין לא פרסמו שהם חתן וכלה אולי אף במדינתנו כאן לא נחשב גמר ממש וליכא עדין החרם. ויש להחמיר כי בספק חרם הרבה סוברים שהוא לחומרא.

ומסתבר לע"ד דאחרי שיש החרם, יש ממילא גם איסור מהפך בחררה דהא בעצם אף בהפקר הוא מהפך בחררה שהרי כבר מהפך בה חברו ויש בעצם ענין האיסור רק שסברי התוס' דבהפכו אינו יכול לסלק זכות האחרים ולכן אף שע"י שיזכו האחרים יפסיד טרחתו והפוכו לא נאסרו בשביל זה להפסיד זכותם דמאי אולמיה דמהפך שלא יפסיד הפוכו מהאחרים שלא יפסידו זכותם. ולכן תליא איזה הפסד הוא יותר שבדבר המצוי, הפסד המהפך גדול מהפסד זכות האחרים שיכולין לקנות במקום אחר ובהפקר ומתנה שלא מצוי, הפסד האחרים גדול. ויש לומר עוד טעם דבמכר שהמוכר מוכן למכור לכל הרוצה ליקח נמצא שהיה חסר רק ההפוך והטירחה של הלוקח וזה הא עשה המהפך לכן אין רשאין ליקח ממנו שלענין איסור להקרא רשע סגי בההפוך לבד להחשב כקנה כיון דלמוכר אין חלוק והוא כהקנה מצדו כבר אבל בהפקר ומתנה שאין תלוי בההפוך לבד שבמתנה אין מוכן לכל אלא למי שירצה הנותן ליתן וגם עד שיקנה בהקנין ממש לא ברור שיתן אף שהבטיח דלא יהיה אף מחוסר אמנה כשיחזור כדאייתא בב"מ דף מ"ט. ובהפקר נמי הא תלוי רק בקנינו לבד שאין מי שיקנה לו לכן אין שייך לומר דיהיה בההפוך כקנה אף לענין איסור עד שיקנה ממש.

בחררה שלכן בלא קידשה בעצמו אלא ע"י שליח יש מקום לומר שיתבטל השליחות מדין אין שליח לדבר עבירה דלא כהגו"ב שהביא הפ"ת ורק להשיע לא מתבטל השליחות כסברת הגו"ב. וא"כ יהיה רק ספק קידושין.

עכ"פ מרמב"ם איכא ראייה למה שכתבתי דבשביל איסור החרם נעשה ממילא גם איסור מהפך בחררה והכא כו"ע יודו מטעם שבארתי לב' הטעמים.

יצא לן לדינא שכ"ז שלא הוסכם בין שניהם לגמור השידוכין ליכא שום איסור לאחרים להשתדך לה. ואחר שנגמר הענין במקום שהדרך לעשות קנין או כתיבת תנאים להחשיבם בשם חתן וכלה ועדין לא עשו תלוי זה במחלוקת דהפקר ומתנה ומאחר שהרמ"א מסיק שסברא הראשונה עיקר ליכא האיסור לאלו הרוצים דוקא בנערה זו אבל מן הראוי לירא ה' להחמיר לחוש לסברא אחרונה שהיא שיטת רש"י. ואם כבר עשו קנין או כתיבת תנאים או אף לא עשו כלום במקומות שאין נוהגין בדוקא לעשות איוה דבר כמו במדינתנו בכאן (דמה שכותבין בשעת החיפה אינו כלום) ואף במקומות שנוהגין אבל הם לא חשבו לעשות כבר חל החרם שלא לחזור ואסור לאחרים להשתדך לה מתרי איסורי חדא במה שגורם לה שתעבור על החרם ב' שממילא יש עליו גם איסור מהפך בחררה.

ומה שהביא מע"כ להתיר מהא דאמר שמואל במו"ק דף י"ח דמותר לארס אשה בחוש"מ שמה יקדמנו אחר ברחמים וכוונתו דאם אסור לאחרים להשתדך לה לא מסתבר שיקבל השי"ת תפלתו והוא ראייה אף לאחר שגמרו השידוכין דהא אסור לקדש בלא שידוכי וא"כ יקשה על רש"י דאוסר גם בהפקר שלא מצוי במק"א. אבל אין זה ראייה משם חדא דלפעמים זוכה אדם מאיזה טעם שהשי"ת יקבל תפלתו אף שמבקש דבר שלא היה ראוי לבקש ודרכי השי"ת נעלמו מאתנו. ועוד דאולי יתפלל שתחזור בה מהסכמתה שאו ליכא איסור לאחרים להשתדך בה שהוא באופן המותר. ולכן לדינא הוא כדכתבתי לעיל.

ידידו.

משה פיינשטיין

ביניהן עדין כלום כדאיתא ברמ"א. ועוד משום שהוא כהפקר ומתנה שלתוס' ופסק הרמ"א ליכא איסור מהפך בחררה ואולי סובר כן גם הרמב"ם. אבל האיסור בכאן הוא מה שהבטיח להמשלח לקדשה עבורו וסמך עליו ולא קיים הבטחתו. ועיין בפ"ת אה"ע שם סק"ט בשם הגו"ב שכתב דעיקר העבירה בכאן הוא במה שלא קיים שליחותו שחברו סמך עליו. וזהו מעשה הרמאית שאמר בגמ'. אבל סובר הרמב"ם דממילא יש בזה גם איסור מהפך בחררה. דסובר כטעם א' שבארתי להסוברים דליכא בהפקר ומתנה איסור מהפך בחררה שהוא משום דאינו יכול לסלק זכות האחרים. וטעם זה יסבור גם בהא דליכא האיסור כשלא נגמר ביניהם עדין שפסק הרמ"א משום דאף דעכ"פ היפך וטרח בזה ושייך ענין האיסור מ"מ לא נסתלק בהיפוך כזה זכות האחרים וכ"ש במוכר ישראל שהוא הפסד גם להמוכר ולכן אין לאסור את האחרים אף שמפסידין את המהפך את היפוכו וטרחתו. וא"כ בשליח שהוא עכ"פ אסור מצד מנהג רמאות הרי כבר אין לו זכות לקדשה לעצמו וממילא כשקידשה לעצמו עבר גם על איסור מהפך בחררה אף שעדין לא שמעו כלום מהאשה ואף שלא ידעה כלום מזה שהמשלח שלח לקדשה אם אך האשה היתה מתרצית גם למשלח. ולכן כתב הרמב"ם גם שנקרא רשע משום דמצד איסור רמאות שעליו נעשה גם איסור מהפך בחררה שיותר חמור שנקרא בשביל זה רשע.

אבל אם נימא כטעם ב' שהוא כקנין אין שייך איסור מהפך בחררה אף לגבי השליח כיון שהאשה עכ"פ לא נתרצית עדין ולכן אין עליו אלא איסור רמאות וזה יסבור המחבר בש"ע שלא כתב דנקרא רשע. ואף אם יסבור כסברא ראשונה אף במכר בזול כהרד"ך שפסק הרמ"א נמי בטעם שליכא איסור בלא נגמר ביניהם עדין אפשר שיסבור כטעם ב' משום דאפשר סובר שני הטעמים לקולא. ואף לסברא אחרונה דגם בהפקר ומתנה אסור מטעם שכתב הסמ"ע דכיון דכבר בא ליקחנו ולקבלה ה"ז השני כנוטל במה שכבר זכה הראשון. אין שייך זה בלא נגמר מצד האשה וכ"ש בלא ידעה כלל ולכן סובר שלא נקרא רשע אלא מעשה רמאות לבד. ובזה נחלקו הרמב"ם והש"ע. וכן יחלקו בשליח לקנות שדה כעובדא דרב שלהרמב"ם אף שלא ידע המוכר יש על השליח שנאסר לקנות לעצמו מצד מנהג רמאות. גם איסור מהפך בחררה ולהשיע יש עליו רק איסור מנהג רמאות לבד.

ולמה שבארתי להרמב"ם נמצא שיש על השליח איסור על מה שקידשה לעצמו ממש מדין מהפך